

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 05.10.23

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Vandrehistorie

(_sjanger) Også kalt “moderne sagn”. På engelsk “urban legend”. En kort, underholdende fortelling som utgir seg for å være sann (ofte sted- og/eller tidfestet), men som antakelig er oppdiktet. Et rykte i form av en fortelling. Tradert litteratur, dvs. fortelles på folkemunne.

På engelsk har slike historier blitt kalt “friend of a friend stories” fordi den som forteller hevder at en venn av en venn har opplevd det.

Sannsynligvis diktes historiene vanligvis av noen som kommer på en morsom idé (hva hvis noen skylte ned en liten krokodille i do og den overlevde i kloakken ...?) og som så forteller historien som sannhet til noen, som så forteller den videre til andre. Det som fortelles er nesten utrolig, men ikke helt umulig. Historiene er ofte humoristiske og/eller skumle. Historiene “udleverer sine aktører til tilhørerens skadefryd” (Robert Zola Christensen i *Tradisjon* nr. 25 i 1995 s. 56).

Svært ofte fungerer historiene som bekreftelse på folks fordommer og forutinntatte meninger, f.eks. om innvandrere (hundekjøtt i restaurantmat m.m.).

“Common themes include murder and/or violence (*The Slasher Under the Car*) or narrowly escaped violence (*The Hook*), sex and scandal (*The Stuck Couple*), food contamination (*Kentucky Fried Rat*), disease (*Welcome to the World of AIDS*), the illegal harvesting of body parts (*The Kidney Heist* and *The Baby-parts Story*), accidents and embarrassing situations (*The Exploding Toilet*), the mistrust of modern technology (*The Microwaved Pet*), as well as such topics as satanic panics, UFO abduction reports, government bureaucracy and cover-up, suppressed inventions, and hidden images in movies and advertising.” (Herman, Jahn og Ryan 2005 s. 623-624)

“An urban legend is typically a Tall Tale with a frisson of deserved comeuppance or Horror, very often related as having actually happened to a “friend of a friend” – a term usefully abbreviated to “foaf” by Rodney Dale in his *The Tumour in the Whale: A Collection of Modern Myths* (1978), whose title commemorates the World War Two story of tinned whale meat (offered as a substitute for beef) which

proves to contain a live, pulsing tumour.” (https://sf-encyclopedia.com/entry/urban_legends; lesedato 12.08.23)

“Elements of shock value can be found in almost every form of urban legend and are partially what makes these tales so impactful. Urban legends will often try to invoke a feeling of disgust in the reader which tends to make these stories more memorable and potent. Some urban legends are morality tales that depict someone, usually a child, acting in a disagreeable manner, only to wind up in trouble, hurt, or dead. The compelling appeal of a typical urban legend is its elements of mystery, horror, fear or humor. Many urban legends are framed as complete stories with plot and characters. Brunvand used his collection of legends, *The Vanishing Hitchhiker: American Urban Legends & Their Meanings* (1981) to make two points: first, that legends and folklore do not occur exclusively in so-called primitive or traditional societies, and second, that one could learn much about urban and modern culture by studying such tales. [...] The term “urban legend,” as used by folklorists, has appeared in print since at least 1968.” (<https://verintel.weebly.com/blog/the-vanishing-hitchhiker-american-urban-legends-and-their-meanings>; lesedato 02.09.23)

“The Vanishing Hitchhiker” er en velkjent “international contemporary legend, first so named by American scholars in 1942; it became famous as the title-story in Jan Brunvand’s *The Vanishing Hitchhiker: American Urban Legends and their Meanings* (1981). It has two basic forms, the first being as well known in England as America. A car driver picks up a girl who is hitching a lift home; she chooses the back seat, but disappears while they are in transit. He goes to her home anyway, where he learns she had died years before, in a car crash; sometimes in the cemetery he finds a jacket he had lent her draped over a grave. In the second form (rare in England), the hitchhiker is male, and supernatural, not ghostly; he foretells some large-scale event such as war, and then adds a minor prophecy before disappearing; the latter soon comes true, and the driver realizes his passenger was an angel, or Jesus. Both versions are often told with full belief; the first draws on the widespread current belief in ghosts, while the second circulates in more restricted groups where its religious implications are credible. How old the story is depends on how you define it; if the criterion is not car travel but the sudden appearance and disappearance of a spectral or super-natural fellow traveller, parallels from the 19th century or earlier are easy to find” (<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/>; lesedato 02.09.23).

“Urban legends typically combine secondhand narratives, such as those heard from “a friend of a friend,” with contemporary settings and familiar everyday objects, such as shopping malls or automobiles. Similar to older traditional folk tales and legends, urban legends spread through word of mouth but are increasingly shared through print, digital, and social media. They occur in cultures worldwide, featuring common plots and themes with minor differences reflecting local knowledge and cultural mores. Although many urban legends are told for their

shock value or humour, folklorists believe that urban legends reflect the anxieties and beliefs in modern society, such as fears related to technology or crime. [...] Urban legends are also typified by short neat plots that involve a series of odd events or unlikely coincidences followed by a twist ending. Folklorists distinguish between urban legends and rumours, gossip, misinformation, hoaxes, and conspiracy theories, most of which lack the urban legend's telltale narrative structure. Prevalent themes in urban legends include technology, business and industry, crime, medicine and disease, fast food or contaminated food, disasters, doppelgängers or mistaken identities, and celebrities, as well as traditional themes of death, sex, and money. Unlike traditional folk tales, which are generally associated with rural preliterate societies or with stories told by the very old to the very young, urban legends are shared and believed by people of all ages, classes, professions, and education levels." (<https://www.britannica.com/topic/urban-legend>; lesedato 12.08.23)

Vandrehistorier kan nok i noen tilfeller være eksempel på "memorat", dvs. selvopplevde historier eller historier som bare har gått gjennom et par fortellere.

"The narration of modern legends and folk beliefs is almost always accompanied by a reference to the source of the information – a friend, relative, or, quite often, a medium such as a newspaper or television report. Legend scholars have coined the term "Foaf," for "friend of a friend," to refer to these ubiquitous sources (Brunvand 1984, 50-52)." (Bird 1992 s. 168)

Aviser og nyhetsbyråer sprer slike historier fra land til land og fra verdensdel til verdensdel. Historier som står trykket i en avis vekker for mange mer tillit enn historier som kun går på folkemunne, men uansett kan historien være fiktiv. Aviser har ofte trykket vandrehistorier og gitt signaler i teksten om at de er sanne.

"Ifølge folkloristernes egne iagttagelser, så bærer historiene omkring på det der vekker uro, hvilket altså finder et litterært snarere end et moralsk svar. [...] Vandrehistoriene udøver sterk appel og kalder på tilhørerens medlevende fantasi fordi de gestalter det uklare og pirker i uvisheden." (Robert Zola Christensen i *Tradisjon* nr. 25 i 1995 s. 48-49)

"Vandrehistorierne giver imidlertid ikke kun bo til det, der udgør et negativt faktum i vores liv. Ofte kan der være tale om løstsiddende forhåbninger og et begær, vi ikke rigtig ved, hvad vi skal stille op med." (Robert Zola Christensen i *Tradisjon* nr. 25 i 1995 s. 52)

Louis T. Stone (død i 1933), fra Winsted i Connecticut går for å være "oppfinneren" av "avis-ender", dvs. skrønehistorier for aviser (ofte bare korte notiser). Slik historier blir ofte til vandrehistorier. Avisene trykker og sprer slike historier, fra avis til avis, og ofte fra land til land. Den enkelte avis foretar ofte forandringer, f.eks. ved å plassere hendelsene i sitt eget land eller i et nærmiljø. De

blir internasjonale avis-skrøner med et lokalt tilsnitt, og finnes dermed i mange varianter. Av og til kan historien spores tilbake til en bestemt kilde.

En avisand er en morsom liten notis brukt som underholdende spaltefyll i en avis. “Cornwall-hai var avisand. Meldingen nylig om at det var observert en stor, menneskeetende hvithai ved Cornwall på den britiske kanalkysten, viste seg om ikke å være en avishai, så i hvert fall en avisand. Meldingen var nemlig falsk, og mannen som sto bak den, sier den var ment som en spøk, og at han ikke kan forstå at noen var dum nok til å bite på den. Mannen som tok bildet av den angivelige haien, innrømmer nå at bildet egentlig var tatt på en fisketur utenfor Sør-Afrika. Bildet ble først trykket i en lokalavis i Newquay på den britiske sørkysten, og deretter fulgte løssalgsavisen The Sun opp, med en faksimile av avissiden. Sun var ikke snauere enn at avisen diktet videre på historien, slik at hvithaien ikke bare ble til en, men to haier. Samtidig kjørte avisen en serie om verdens farligste haier, og tilbød også leserne å laste ned ringetoner med temaet fra filmen “Haisommer”. Den engelske marinbiologen David Sims sier til The Guardian at Sun kjører den samme hai-historien hver eneste sommer. Også norske medier gjenga historien.” (<http://www.mediebedriftene.no/>; lesedato 05.12.12)

“Hundegutt var avisand. 7-åringen ble oppfostret av hunder på rene Jungelboken-vis, meldte en rekke medier. Nå viser det seg at historien er bare tull. TV 2 Nettavisen var blant de mange som lot seg lure av historien om “Mowgli-gutten” Andrej. Saken ble først offentliggjort på russisk TV og i russiske aviser for noen dager siden, og andre medier over hele verden plukket den opp. VG sendte torsdag en fotograf til Altai-regionen i Sibir for å ta bilde av 7-åringen som skulle ha blitt oppfostret av hunder. Han oppdaget at det hele var sprøyt, skriver fagbladet Journalisten. Direktøren ved institusjonen der gutten befinner seg fortalte fotografen at guttens oppførsel bare har med den fysiske tilstanden hans å gjøre, og at det ikke skyldes oppvekst blant hunder.” (<http://pub.nettavisen.no/nettavisen/it/article262288.ece>; lesedato 06.12.12)

Den svenske forskeren Bengt af Klintberg har i boka *Råttan i pizzen: Folksägner i vår tid* (1990) “valt ut hundra av de makabra och “sanna” historier som cirkulerar i samhället. I sina kommentarer visar han hur dessa moderna folksägner avslöjar våra hemliga önskedrömmar och ångestfantasier.” (<http://www.boksidan.net/>; lesedato 04.10.23) Slike historier ble etter denne utgivelsen noen ganger kalt “klingbergare” i Sverige. Klintberg har deretter utgitt bl.a. bøkene *Den stulna njuren: Sägner och rykten i vår tid* (1994) og *Glitterspray och 99 andra klintbergare* (2005).

Historien om “Kyllingen i hatten” ble (ifølge Klintberg 1990) blant annet publisert i *Aftonbladet* 17. desember 1968, med handlingen lagt til Halmstad i Sverige. I 1973 dukket historien opp igjen, men nå lagt til en annen svensk by. I 1974 skal det ha foregått med en elegant herre i stråhatt i Eskilstuna. I 1985 igjen, i annen by og med kilden svenske TT. Og fra slutten av 1970-tallet forekom varianter av samme historie også i f.eks. flere engelske aviser. Handlingen er hovedsakelig at en person

prøver å stjele en frossen kylling ved å legge den under hatten på hodet, men personen besvimer av kulden på vei forbi kassa i butikken. I USA forekom det i slavetiden en endeløs rekke såkalte “chicken-stealing-stories” med svarte slaver i hovedrollen, og ofte med levende høner. Disse slavene kan ha brukt flosshatt, noe som gjorde tyveriet til en praktisk mulighet, mens det med en vanlig, moderne hatt ikke er mulig å oppbevare en stor gjenstand hvis hatten er trukket ned over hodet. Klintberg (1990) spør seg om den moderne versjonen kan skyldes at det å stå i kassakø er en kjedelig situasjon, og at menneskefantasier dermed drives til å gjøre noe komisk ut av den.

Historien om “Alligatorer i kloakken” handler om små alligatorer som spyles ned i do etter at de har blitt for store til å være kosedyr. Nede i kloakken lever de videre og blir til store, farlige beist. Rykter om alligatorer i kloakken skal ha forekommet helt fra 1930-tallet blant personalet i kloakksystemet under Manhatten. En historisk hendelse kan også ha vært en inspirasjon: I 1935 oppdaget en 16 år gammel renovasjonsarbeider (Salvatore Condulucci) en 2 meter lang alligator i en kloakkbrønn. Den var helt nedkjølt. Gutten fikk hjelp med å få den opp, og da livnet den til og gikk til angrep, men ble slått i hjel (Klintberg 1990). Skrekkfilmen *Alligator* (1980) har en 11 meter lang og 600 kilo tung kloakk-alligator som protagonist. Det finnes også nærbeslektede historier om marihuana som vokser i kloakksystemet. Stoffet blir spylt ned i toalettet av narkomane (hippier) som får gjennomført leiligheten av politiet; stoffet kalles “New York white” fordi det vokser i mørket. Et mulig grunnlag for vandrehistorier av denne typen kan være synet av kjempedigre rotter i nærheten av kloakkene. Historien blir ifølge Klintberg et bilde på våre undertrykte drifter og fortrenkte problemer. Det ville vises bort, men kommer tilbake og trenger seg på truende, voldelig måte inn i sivilisasjonen.

Det finnes en campingvogn-vandrehistorie om en mann som kjører om natta med sin sovende kone bak i campingvogna. Mannen tar en kort stopp på en holdeplass, uten å merke at kona våkner og går ut av vogna for å gjøre sitt fornødne. Mannen kjører videre og ser plutselig kona bakpå en motorsykel som kjører forbi han. Kona har nemlig i sin desperasjon vinket til en politimann på motorsykel og han har tatt henne med. Det finnes flere ulike versjoner også her (og det er typisk for folkedikting). I en versjon forelsker kona og politimannen seg i hverandre; hun skiller seg og gifter seg med han. Historien har vært populær i USA, men der er det mannen som står tilbake i bare skoene. Handlingen foregår der gjerne i en nasjonalpark og mannen må springe for livet med et par bjørner etter seg. Så kommer en politimann på motorsykel som en reddende engel.

“Har du hørt om sjåføren som kom kjørte hjemom med betongbilen og fant kona i seng med naboen? Mannen ble så forbannet at han likegodt tømte hele ladningen med betong ned i naboenes åpne sportsbil! Sant eller ikke sant? Kanskje trekker vi på smilebåndet eller ler med litt skrekkblandet fryd. Og til tross for at mange har forsøkt å finne ut om dette virkelig kan ha skjedd, har ingen klart å finne ut om historien er sann. Forskerne derimot, er imidlertid ikke i tvil: Dette er en typisk

vandrehistorie.” (<http://www.norskemagasinet.com/>; lesedato 06.12.12) Hendelsen skal ha funnet sted i Bergen i Norge, i Danmark og mange andre steder. Både norske og utenlandske aviser har gjengitt historien.

“Ei kjent avisand var om en japansk fisker som etter lang kamp endelig vant over forsikringsselskapet. De nektet å tro at båten hans var blitt senket av ei ku. I tre år hadde den fattige stakkaren kjempet mot rettssystem og stigmatisering, inntil det kom fram at noen russiske militærpiloter hadde stjålet noen kuer da de skulle returnere fra Japan med tomt fly. Kuene hadde gresset langs rullebanen og med noen gulrøtter var det gjort i en håndvending. I lufta ble kuene urolige, flokken fikk utbrudd og truet flysikkerheten i den grad at russerne dumpet dem. En av disse kuene traff altså en båt, og enhver kan forstå hvilke traumer fiskeren gjennomgikk. Kanskje var ikke historien sann, men det var ufarlig morro og præhæ [dvs. komisk], og derfor fikk den flyte videre på velvilje.” (*Dagbladet* 21. januar 2017 s. 58)

Thomas Ugelvik gjengir i sin vitenskapelige studie *Fangenes friheter: Makt og motstand i et norsk fengsel* (2011) en vandrehistorie der noen av de innsatte hadde klart “å fange byens duer, som de stekte på cellen” (*Morgenbladet* 26. august–1. september 2011 s. 44).

Torbjørn Jagland var statsminister i Norge 1996-97. “Når det gjelder Jagland, har få statsministere de siste årene måttet finne seg i så mange “vandrehistorier” av ukjent opphav som stammer fra “kilder” som av naturlige årsaker ikke kan stå fram offentlig. [...] vår nåværende statsminister har brukt opp tabbekvoten for lenge siden.” (Finn Stoveland i *Skolefokus* nr. 12 i 1997 s. 42)

“We have all heard them, stories about alligators in the sewers of New York City and so on. They are meant to frighten, to make us wary, to make us laugh – nervously. Put a little thought into the story and it becomes plain that some are social warnings, morality principles, designed to keep us from doing things that society says are sinful and therefore dangerous, and reminding us to conform to society’s norms. [...] A young couple drive out to a popular spot in the woods for a bit of private friskiness. As they drive, there is an emergency radio announcement and the couple stop driving to listen. The report is of an escaped inmate of a local top-security insane asylum. The prisoner is missing a hand and wears a hook in its place. The girl gets nervous and demands that her boyfriend take her home. He thinks she is over-reacting, but speeds to her house anyway. Upon exiting the car, she screams – a bloody hook is hanging from the handle of the passenger door. The moral of the story: quite obvious really, premarital sex can potentially cause death. It is a warning to teenage girls not to let the boyfriend have his way, not to be weak. Apparently, the legend dates back to the 1950s and may be based on the unsolved 1946 Texarkana Moonlight Murders of several young couples in popular “lovers’ lanes.” In a sense, the 1950s were a conservative time, when the social restrictions for women, which had been lifted to a degree by WW2, were being

reintroduced. The results of a romantic rendezvous ruined a girl's life, and the stigma was never forgotten by society. The legend is designed to make your daughter stay within the confines of a proper, respectable date by fear of death and thus, save her from "social death". (Elissa Michele Zacher i <http://www.theepochtimes.com/n2/life/interpreting-the-message-in-urban-legends-39382.html>; lesedato 03.12.12)

Ifølge en dansk forsker er ikke vandrehistorier fortellinger med en "invariable, unchanging moral": "Take, for instance, the well known legend about the man who worked as a lorry driver for a ready-mix concrete firm. One day he decided to take the afternoon off and go home early. As he drove into the road where he lived, he was surprised to see the new, open-topped sports-car of his best friend parked outside his house. And when he came in, he heard the sound of lovemaking from upstairs. The man went out again, he jumped into the cab of the ready-mix concrete delivery lorry, he backed the lorry into position and filled the shiny new car with concrete. From this short narrative folklorists conclude that the tale is showing that unfaithfulness is forbidden. But then we realise that we may find several other endings to the very same tale. For instance, one where the man fills with concrete a car won by his wife, and another where the car is bought as a birthday surprise for himself. It is obvious that the primary object is to create a tale rather than to make a fixed moral survive. And that goes for every contemporary legend." (Robert Zola Christensen i *Tradisjon* nr. 25 i 1995 s. 61) Men i en bestemt sammenheng som historien fortelles i, kan den fungere som en moralsk påminner, med et gitt moralsk budskap: "it can nevertheless become moralistic in a way" (s. 61).

"[T]rods alt *kan* vandrehistorierne i visse sammenhænge have en ordsprogsagtig funktion. Når en argumenterende fremstilling ikke slår til, så lander et ordsprog med en aksioms nøjagtighed og tyngde og sætter tingene på plads. Men selv om ordsprogene synes at udsige den arketypiske sandhed om virkelighedens beskaffenhet, så står der, hvordan tingene end udarter sig, altid et ordsprog til rådighed, og selv diametralt modsatte livssituationer kan bæres oppe af folkeklogskaben, f.eks.: Nye koste fejer bedst vs. Nye koste fejer bedst men de gamle kender krogene, eller: Bar er broderløs ryg vs. Vel har brødre et sind men sjældent ét sind eller: Æblet falder sjældent langt fra stammen, Som træet så frugten vs. Stundom vokser kroget gren på lige træ, Sort høne lægger også hvide æg osv. Det afgørende er, at vandrehistorien ikke i sig selv er en normativ betydningsbærer, men at den kan blive det lejlighedsvis – bestemt af hvilken sammenheng henholdsvis fortælleren og tilhøreren lader den indgå i. Og hvad mere afgørende er: Vandrehistorien er en usædvanlig vellykket historie, der behandler sit emne ud fra det narratologiske hensyn: Moralen underordnet. Den gode historie overordnet." (Robert Zola Christensen i *Tradisjon* nr. 25 i 1995 s. 58)

I boka *The Vanishing Hitchhiker: American Urban Legends and Their Meanings* (1981) har Jan Harold Brunvand "popularised the term 'urban legend'; it refers to the sub-genre of legend that Richard Dorson [i boka *American Folklore*, 1959]

associated with the modern, urban environment and defined as ‘the story which never happened told for true’ [...]. Frequently framed as having happened to a friend of a friend” (Herman, Jahn og Ryan 2005 s. 623).

“The Greek myth of the poisoned shirt of Nessus resurfaced as a 1930s-1940s urban legend involving a fatal dress taken from a corpse, allegedly tainted with embalming fluid and unscrupulously resold to a woman who died from wearing it. A classic case of a supernatural story published as fiction but retold as urban legend – often with irrationally indignant insistence on its truth – is Arthur Machen’s tale of ghostly intervention in World War One, “The Bowmen” (29 September 1914 *London Evening News*). Larry Niven’s non-fantastic “The Deadlier Weapon” (June 1968 *Ellery Queen’s Mystery Magazine*) similarly slipped from fiction to urban legend, owing to the strong appeal to paranoia made by its duel of words between motorist and murderous hitchhiker: Niven records being told his own story as something that really happened.” ([https://sf-encyclopedia.com/entry/urban_ legends](https://sf-encyclopedia.com/entry/urban_legends); lesedato 12.08.23)

“London is full of urban myths. Little stories and legends that circulate when people talk in corners. [...] These myths get distorted and exaggerated with time so we end up not knowing if there’s actually any truth in them at all. One such tale is of the woman who was murdered with a pair of scissors on the London Underground and whose corpse was left travelling around and round on the Tube with passengers just thinking she was asleep. [...] One version of the story was told in a 1984 book by Rodney Dale called ‘It’s true, it happened to a friend’. [...] Many other variations of the story have been told from New York to Naples and the characters have alternated from men to women. The the cause of death has changed from stabbings to drug overdoses to and alcohol poisonings.” (<https://www.my.london.news/news/nostalgia/london-underground-truth-woman-murdered-21621021>; lesedato 12.08.23)

“Urban legends are a multicultural thing, especially when the fears of vulnerable travellers and whom they may encounter on public transport are a universal theme. In America the staring passenger is often a black comedy rather than horror story. In his book *The Affairs of Dame Rumour*, published in 1948, David Jacobson recounts the rumour that ‘periodically plagues’ New York newspapermen of a young woman taking the subway who is troubled by a man staring at her with a fixed expression. Offended by his ‘brazen stare’ the New Yorker slaps the man across the face only to have him roll on to the floor. He’d been dead for hours, possible from alcohol poisoning but certainly not murder, and had been sitting on the subway staring with dead eyes. Rodney Dale tracked down a version from Italy which is even thicker with dark laughter. It also changes the perspective of the tale to the people actually smuggling a corpse on public transport. In his 1978 book *The Tumour in the Whale* he tells the story of a Neapolitan family working in the north of Italy. The father died suddenly, and to avoid the extra cargo costs of taking a coffin on a train, his family dressed him up in his best clothes and sat him in a

carriage supported by his two sons on either side. The sons left the father unattended for a short while and returned to find his body missing and another family in the carriage. After some shouting and the flash of a stiletto or two the family confessed that when the train jolted into motion their suitcase had fallen out of the luggage rack and on to the corpse. Fearing that he had been killed by the suitcase, they threw the body off the train.” (Scott Wood i https://londonist.com/2010/11/fortean_london_the_corpse_on_the_train; lesedato 12.08.23)

Ann Sylvi Larsen og Roald Larsens bok *Hodeløse menn og ihjelfrosne haikere: Levende sagntradisjon fra Nord-Norge* (2002) “rommer både fortellinger om merkelige hendelser som har gått på folkemunne i lengre tid og nyere personlige beretninger om underlige opplevelser. Det kommer stadig til nye sagn. Dette arbeidet kom i gang fordi vi ville undersøke om det fremdeles fortelles, eller om det medfører riktighet, som det hevdes, at den muntlige fortelletradisjonen er i ferd med å dø ut. Arbeidet har vist oss at den gode fortellingen lever videre, at det stadig kommer nye fortellinger, og at de nye fortellingene også har mange røtter tilbake til de gamle. Formålet med denne boka er formidling av levende sagntradisjon til et allment publikum og til bruk i skolen. Vi har ønsket å presentere mest mulig helstøpte historier, der både innholdsside og språklige nyanser fra den muntlige tradisjon er ivaretatt. Siktemålet for arbeidet har vært å holde fortellingene så nært opp til den eksisterende, muntlige tradisjonen som mulig. Dette innebærer at alle de ulike bidrag til boka får komme fram med sine egne stemmer og uttrykksmåter.” (<http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/3251/book.pdf>; lesedato 06.12.12)

“I Romania ser man på røverhistorier som noe som faktisk har skjedd, men som er blitt gjenfortalt så mange ganger at ingen lenger vet lenger med hvem og hvor det skjedde. [...] Det fine med å ta utgangspunkt i moderne legender, er at de allerede er testet og filtrert ut av publikum ved at de har overlevd fra munn til munn.” (den rumenske regissøren Christian Mungiu i *Morgenbladet* 10.–15. mai 2014 s. 26)

“[A]fter the devastating tsunami of 2004, tuk-tuk drivers in Thailand began to share a common “wandering dead” story of picking up a fare (usually a Western tourist and his Thai girlfriend) urgently headed to the airport, only to find that the passengers had vanished upon arrival at their destination.” (<https://www.britannica.com/topic/urban-legend>; lesedato 12.08.23)

“Spinat er en utrolig god kilde til jern, det har både Skipper’n og foreldre fortalt barn i tiår. Problemet er bare at det ikke er sant: Riktignok er det en del jern i spinat, men spinat inneholder også andre stoffer som gjør det vanskelig å ta opp jernet. På spørsmål om hvorfor verden likevel tror bladgrønnsaken er så bra, dukker det opp en historie om en kommafeil fra 1930-tallet: Kommaet ble satt en plass for langt til høyre, noe som fremstilte jerninnholdet i spinat som ti ganger høyere enn det egentlig er. - Det er jo fantastisk hvordan én kommafeil kan få en slik konsekvens. Men det har vist seg umulig å dokumentere at feilen ble gjort. Det er rett og slett en akademisk vandrehistorie, sier Ole Bjørn Rekdal i Bergen. Rekdals

nitide arbeid med å nøste seg bakover i de akademiske originalkildene avslørte bare rykter, plagierte kildehenvisninger og referanser som gikk i sirkel. [...] Rekdal fortalte spinathistorien i den vitenskapelige artikkelen “Academic Urban Legends” fra i fjor.” (*Morgenbladet* 19.–25. juni 2015 s. 13)

Artikkelen “Cokelore og Coke Law” (1979) av den amerikanske folkeminneforskeren Gary Alan Fine handler om fortellingene om folk som finner en mus i en colaflaske, og Fine omtaler rettssaker som bevis på at det noen ganger faktisk har skjedd.

Robert Zola Christensens bok *Det døde barn i hoppegynge* har undertittelen *Moderne danske vandrehistorier* (1998). “Har du hørt om det døde barn i hoppegynge? Du tror, det er løgn, men den er god nok: jeg fikk den fortalt af en nabo, der er sygeplejerske på Rigshospitalet, og en af hendes kollegaer kender det uheldige forældrepar ... [...] Vi går alle sammen og fortæller hinanden vandrehistorier, som var de den pure sandhed. Men de kan næsten aldrig bekræftes. Hvorfor fortæller vi dem så? I denne bog – den første kommenterede, danske samling – har forfatteren samlet over 150 af slagsen.” (<https://www.goodreads.com/book/show/18309658-det-d-de-barn-i-hoppegynge>; lesedato 27.10.22) Hilde Kjerlands bok *Puddel i mikroen og andre vandrehistorier* (2008) inneholder 78 historier og et kapittel om hva vandrehistorier er.

“With the invention of the Internet, urban legends have become more frequently shared online through chain e-mails, social media posts, and video-sharing websites. Some websites, such as Snopes, were created specifically for investigating and debunking urban legends. Numerous urban legends have provided the basis for films, novels, short stories, radio and television shows, video games, and comic books, especially in the horror genre. Full-length dramatizations of an urban legend include *When a Stranger Calls* (1979), in which a babysitter discovers that the prank calls she has been receiving are coming from a phone line inside the house, and *Alligator* (1980), based on a persistent myth in New York City about abandoned pet baby alligators grown to monster size in the sewer system.” (<https://www.britannica.com/topic/urban-legend>; lesedato 12.08.23)

Jamie Blanks’ skrekkfilm *Urban Legend* (1998) handler om en seriemorder som er inspirert av vandrehistorier.

Den britiske fantasyforfatteren Terry Pratchets roman *Feet of Clay* (1996) “inverts and spoofs a familiar urban legend told against ethnic restaurants, when customers from a racial minority (here dwarfs) are outraged to discover that owing to a supply shortage their favourite speciality dish, rat, is in fact disguised chicken.” (https://sf-encyclopedia.com/entry/urban_legends; lesedato 12.08.23)

“Research on urban legends is likewise ongoing through academic studies and conferences such as the International Society for Contemporary Legend Research,

founded in 1988, and its peer-reviewed journal, *Contemporary Legend*, published annually since 1991.” (<https://www.britannica.com/topic/urban-legend>; lesedato 12.08.23)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>